

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars

Edition spéciale : 3 Dolars

ADRESSE

«Idjtihad» Constantinople

Téléph : 20865

xxviiième ANNÉE

1 Septembre 1932

İÇTİHAAT

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No : 352

ABONNEMAN

Seneliği (24 Nusha) Türkiye

için: 2 1,2, Â'lâ kâğıdı

5 liradır

ADRES

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève

Yirmi sekizinci sene

1 Eylül 1932

ameleden başka kimse Rusyaya ayak atmamaktadır .

Ecnebi parası tedarik etmek ihtiyacı Rusya da , başka memleketlerde misline tesadüf edilmeyen bir sistem meydana getirdi . Rusyanın belli başlı yerlerinde , dahili para ile alış veriş etmeyen ve yalnız ecnebi para kabul eden ve Torgsin namını alan magazalar açıldı . Bu magazalarda , ruble kabul edilen magazalara nazaren daha iyi cinsde gıdaî maddeler ve ma'mul eşya satılmaktadır . Bu eşya hiç bir tahdide tabi değildir . Torgsin magazaları ecnebi ziyaretçileri için açılmış isede bu magazaların memleketin her tarafına yayılmış olması gösteriyorki bizzat Ruslardan iktidarı olanların da bunlardan istifadesi düşünülmüştür . Arzu edildiği miktarda tere yağı , şeker , konserve ve ma'mul eşya satın alabilmek o kadar büyük bir nimetdir ki bu cazibe ile nezdlerinde altın veya ecnebi banknotu saklamış olan Rusların bu kıymetli paraları magazalara ketirecekleri tahmin olunmuştur . Kezâ hariçde akribası veya tanıdığı olan Rûslara hariçden , Torgsin magazalarından alınacak eşya ile ödenmek şartile çek göndertilmesine müsa'ade olunmuş ve hattâ pek çok i'lanlarla bu nevi çeklerin gönderilmesi teşvik olunmuştur .

Te'diye muvazenesindeki açığı kapatmak için Sibiryadaki altın ma'denlerinin istismarını arttırmaya gayret edilmekte ve ecnebi makine - lerinin yerini tutmak üzere dahilde mühendis ve amele makine ve alât icad etmeye teşvik olunmaktadır .

Dünya buhranının devamı 1933 de başlayacak olan ikinci beş senelik planın meydana gelmesini hayli te'hir edecektir . Bu gün hemen hiç bir fabrika 1932 senesinde musammem olan istihsal miktarını yetiştirememektedir . Çelik fıkdanı da , traktör ve makine i'mal eden fabrikalarda , şiddetle his olunmaktadır . Bununla beraber memleketi san'atlaştırmak planının daha bir kaç sene uzatılması pek felâketli telekki olunacak bir mes'eale değildir . Bundan daha çok mühim olan bir mes'eale vardır ki o da memlekete gıdaî mevad te'min edebilmektir . Filvaki' geçen kış ba'zı havalide kuraklık hü - kümferma olması ve Aksayı Şarkda zuhuru muhtemel bir harbe karşı bir çok zahireyi magazalara birikdirmek mecburiyyeti gibi ba'zı âmillerin te'sirile ekmek mes'elesi Rusyada endişeli şekil almıştır . Ma'amafih denile bilir ki şimdiye kadar Soviyet Rusyası ba'zı capitalist memleketlerden ziyade borcuna sadık kalmıştır .

The Economist

KÜÇÜK HİKÂYE

S U A T

Köye yeni taşınmışlardı . Tanışdığımızın daha ikinci günü , İstanbuldan gelecek olan kızlarını karşılamak için bizi de istasyona götürmek istiyorlardı . Ben bazı hususî işlerimi bahane ederek bu istikbalden yakayı sıyırmıştım . Annem ve hemşirem daha yeni tanışdıkları komşularının hatırını kırmamak için naçar kabul ederek gitmişlerdi .

Uzun Agustos günlerinin boğucu sıcakları her yeri kasıp kavuruyordu . Kütüphanemde duramadım , bağçeye çıktım ve bir ağacın altına uzandım . Etrafımda uçuşan sineklerin vızıltıları başıma tatlı bir sersemlik veriyordu , ağustos böceklerinin sesi kulaklarımda uğultu-

lar yapıyordu . Gözlerimde bir ağırlık his ettim , etrafımda her şey yavaş , yavaş kayboldu .

§

Birdenbire sert bir kahkaha gürültüsü ile gözlerimi açtığım zaman karşımda annem , hemşirem , ve komşumuz Naciye hanımı gördüm . Hemen yerimden fırladım . Naciye hanım lâubaliyane:

— İşlerinizi çok ihmal ediyorsunuz Celal bey , bu doğru değil .

Ben dişlerimin arasından bir şeyler mırıldanmak isterken , komşumuz arkamda birisini işaret ederek :

— Kerimem Suat i size taktim ederim dedi .

Arkama döndüm zayıf uzun boylu genç bir hanımla karşılaştım . Muntazam bir sıra dış gösteren kıp kırmızı dudaklarını tuhaf bir tarzda bükmüş halâ gülümsiyordu . Serbest bir hareketle elini uzatırken :

— Bu sıcakta uyumaktan başka bir şey yapmak doğru olmadığını her kesten fazla taktir edenlerdenim .

Dedikten sonra müstehziyane ilâve etti :

— Sizi rahatsız ettigimizden dolayı affınızı reca ederiz Celal bey .

— Aman efendim

diye mırıldanırken uzattığı eldivenli elini sıktım .

§

Bu vakanın üzerinden iki hafta geçmişti . Suat hanıma hiç bir yerde rast gelmemiştim . Hemşirem mütemadiyen ondan bahs ederken :

— Çok güzel sesi var, eyi bir sporcu fakat katı kalpli . Viyanadan getirdiği köpeğine olmadık eziyetlerde bulunuyor , dün evin öksüz küçük hizmetçisini döverken gördüm , ihtiyar bağçevanları Mehmet agaya havuza düşen yüzüğünü bulmadığı için bir tokat atmış , evvelsi gün bir kaç köy çocuğu kavga ediyordu ; birisinin burnu kanamıştı . Hüngür hüngür ağladığını gördüğü zaman öyle bir kahkaha attı ki tarif edemem .

Ben bütün bu dedikodulara kulak asıyordum . Kadınların başka bir kadını çekemeyecek kadar kıskanç olduklarını bilirdim . Esasen böyle ehemiyetsiz şeylere hasr edecek zamanım yoktu . Bazı işler tesviyesi için cıvar köylerde mütemadiyen seyahat ediyordum . Ağustosun nihayetlerinde olduğumuz halde sıcaklar bütün şiddetile devam ediyordu .

Bir gece çıkıp bir az dolaşmak istemişim . Dışarıda yaprak bile kımıldamıyordu . Ay ışıkları tozlu yollar üzerine dökülerek beyaz ve uzun bir iz bırakıyordu .

Geniş araba yolunu takiben yavaş yavaş ileriliyordum . Her yerde ruhlara endişe veren bir sessizlik vardı . Uzun zaman kayb ettiğim bir hayal oyununa kavuştuğumu his ediyordum .

Birdenbire durdum , tatlı bir kadın sesi ge-

cenin samimi sessizliği içinde yayılıyordu . O kadar ahenkli o kadar güzeldi ki gayri ihtiyari sesin geldiği istikamete doğru yürümeğe koyuldum . İleriledikçe daha vüzüh peyda ediyor , ağaçlar seyrekleşiyor ilerde bağçelikler gözü küyordu . Birdenbire durdum ses ta yanı başındaki fundalığın arkasından geliyordu . Ormanı kat eden nehir bu fundalığın arkasından geçtikten sonra ilerdeki ovalara yılankavi uzanıyordu . Nefes almaktan bile korkarak yavaşça yaklaştım , bir patırdı duymuş olmalı ki bir aralık kesildi sonra tekrar başladı . Hazin şarkı bana tuhaf bir heyecan veriyordu . Yavaş , yavaş beni saklayan yaprakları araladım , evvelâ bir şey göremedim büyük bir çınar ağacının sık yaprakları koyu bir gölge yapıyordu . Daha büyük bir dikkatle bakmaga başladım . Nehirin kenarında beyaz bir cisim görür gibi oldum . Bir kadındı ayaklarını suya sarkıtmıştı . Bir aralık ay bulutlar arkasında saklandığından her yer karardı . Bir şey göremiyordum . Tekrar etraf aydınlandığı zaman kadının dere içinde yıkandığını gördüm . Kendimi bir peri hayaleti önünde zan ediyordum . Bir kaç dakika sonra sudan çıkan kadın önümde bulunuyordu . Dağınık ıslak saçlı yüzünü benim tarafa çevirdiği zaman Suatı tanımıştım .

Hayret ve fazla bir alaka ile seyr etmeğe başladım . Vücudunu eyice kuruladıktan sonra büyük ipek şalına bürünerek uzaklaştı .

O akşam geç vakit eve dönerken ay uzaklarda gülümsiyerek bir bulutun arkasına saklanıyor , köpekler acı , acı uluyordu .

§

Ertesi , daha ertesi günler hep oraya gittim . Artık bu bende bir itiyat halini almıştı . Ona her akşam orada rast geliyordum . Şimdi daha eyi bir yer bulmuştum . Ağacın arkasında sık bir sazlık vardı , o sazlığın içine saklanıyor , yanı başında bulunan Suatı eyice seyr ediyordum . O bunun farkında degildi . Yalnızlığından emin bir insan kanaatle harkâtına serbest germi verirken şarkılarına devam ediyordu .

Bir akşam etrafı eyice aydınlatan ay

ışıkları altında büsbütün mühmel bir vaziyette kendisini brakmıştı. Arkası üstü yatmış, yüzünü semaya çevirmiş şarkı söylüyordu. Birden bire gözlerinin fazla parladığını ve yanaklarının imtidadınca yaşlar aktığını gördüğüm zaman hayret ettim. Evvelâ gözlerime inanamadım, onun çok katı kalpli olduğunu her kes söylüyordu. Vücudumda bir örperti his ettim. Ses şimdi daha müessir bir ahenkle yükseliyordu. Fakat dikkat ettim hakikaten ağlıyordu. Suat birdenbire durdu hicrî kırklar şarkı söylemesini men ediyordu. Bir kaç dakika bu vaziyette kaldıktan sonra asabî, asabî kalktı derenin kenarına gitti, ayağının ucu ile suda yüzen yaprakları dağıttıktan sonra ipekli şalı sıyırdı; yavaş, yavaş suya girdi hafif, hafif yüzerek uzaklaşmaya başladı.

Vücudunun uyuşukluğunu gidermek için ayağa kalktım hiç kimse gözükmüyordu etrafta bir hareket sezilmiyordu. Belki daha aşağıdan sudan çıkarak gelebileceğini düşündüm; hatı-

rıma bir muziplik geldi. Ucu suda yüzen ipekli şalı alarak uzaklaştım.

§

Ertesi gün evde bir gürültü ile kalktım. Hemşirem heyecan içinde odama girerek Suat'ı boğulmuş bulduklarını söylediği zaman şimşekle urulmuş döndüm. Komşularımıza gittim bütün ev halkı teessür içinde idi. Suat'ın boğulmuş cesedini sabahliyin köylüler bulmuşlardı. Ben tuhaf bir hissin tesirile akşamki vak'aya dair hiç bir şey söylemiyordum.

Günler, aylar, seneler geçiyordu. Suat'ı pek katı kalpli bilen annesi onun bir kaza uğuruna gittigine kani idi. Her yerde dedi kodular hüküm sürüyordu. Hiç kimse zavallı Suat'ı anlayamamıştı.

Onu nehirin kenarındaki mezarlığa gömdüler. Onu bogan sular şimdi çiçeklerini suluyr. Suat'ı yavaş, yavaş her kes unuttu. Annesi köyü terk etti. Mezarı şimdi yabancı çiçeklerle örtüldüğünden belli bellisiz.

İst. 30-4-1932

Tevfik Fuat

TEMMUZ 1914

Haydar Rifat Bey efendinin son zamanlarda Türkçeye çevirdiği bu kıymetli kitap çok rağbete mazhar olmuştur. İsminden de anlaşılacağı veçhle bütün dünyayı kökünden sarsan harbi umumî başlangıcının safahatını tafsilatla ihtiva etmektedir. Bilumum devletlerin hattı hareketlerini, talakilerini, yalnız zati bir gurur, bir nefsi itimadın verdiği hırsla bir kıvılcımı körükleyip gökleri saran bir alev haline getiren muhteris politikatikaacıların en ufak hareketlerini ahlak ve mizaclarının en gizli noktalarına varıncaya kadar nafiz bir müdekkik gözüyle anlatan Emil Ludwig'in meşhur eseridir. Sırbistan da bir sui kasta kurban giden arşidük Ferdinande'nin ölümünü vesile ittihaz ederek mücehez, harba, susamış ve yalnız hüküm etmek sevdasında bulunan devletlerin küçük devletleri alet ederek harba tutuşmalarına ait bilumum safahatı bitarafane ve gayet sarih bir tarzda, güzel bir lisanla anla-

tıyor. Eser, hiç şüphesiz ki, büyük bir kıymeti haizdir. Haydar Rifat Bey efendinin hiç yorulmaz gayretile tercüme ettiği kitapların en mühimlerinden biridir. Her kesi alakadar eden bir mevzuu ihtiva ettiginden şiddetle tavsiye ederiz. Bu mühim eserin mühim bazı kısımlarını koyuyoruz:

İngilterenin yürüyeceği fikri, Bismarck'ın ittifak, sanayi şirketi teşkil demek değildir» mütaleası, muharrik hakkında Avrupaca tahvil edilmiş olan hüküm ve nihayet Sırların limanlara ihtiyacı hakikati bunların hepsi yerindedir. Imperator bunları 11 ikinci teşrin 1912 de olduğu gibi 6 Temmuz 1914 de de tekrarlasaydı, kâfi idi. Alman kanunu Esasîsi Imperatora yalnız başına harp veya sulh kararını vermek eslahiyyetini bahş ediyordu. Eğer 6 Temmuzda o eski fikirlerinde sebat etseydi, Viana kabinesi hareket imkânsızlığında bulunacak ve umumi harp te meydana gelmeyecekti. . . .